

Elárvult műemlékek

– Ennek több oka is van –, magyarázta –, így például, hogy e térségben nincsenek tömegével középkori és barokk emlékek. Az e vidéken elterjedt építőanyagok ugyanis egyrészt nem voltak eléggé időtállóak, másrészt a török idők pusztítása maradandó nyomot hagyott. A nyírácsádi templomot leszámítva – amely a megye egyetlen, helyreállítható középkori emléke – szinte alig van ebből a korból származó, bemutatható épület. Az 1200-as évek végén megépített templom átalakítása egyébként tart, most a falképek restaurálása következik. E templomon kívül látványos 12-13. századi épület nincs, csupán templomromok meredeznek az égnek, sorsuk bizonytalan, minthogy többségük – mint például a józsbai, a parlagi rom – nincs védetté nyilvánítva. Olyan is akad, amelyet ismét be kellett temetni, hogy legalább ne

Lényegesen több védett, illetve arra érdemes épület van Hajdú-Biharban, mint amennyit a hivatalos nyilvántartás tartalmaz, hangsúlyozta beszélgetésünk kezdetén Czagány Kálmán építész, az Országos Műemlékvédelmi Hivatal felügyelője.

károsodjék tovább, ilyen egyebek mellett a herpályi toronyrom és vagy 20-22 további lelet.

– A guti, a herpályi és a zeleméri templomromok sorsa például nagyon aggasztó – vette át a szót Tronka Istvánné, a hivatal debreceni megbízottja –, Ezek védettek, helyreállításra szorulnának, ám lakott területen kívül helyezkednek el, így rendszeresen megrongálják azokat. Ám nem kizárólag a műemlékké nyilvánított épületek képviselnek komoly értéket. Manapság gyakorta tapasztaljuk, hogy az átalakítások, építkezések rombolják az utcaképet, a település hagyományait, nem igazodnak a még meglévő, többségében az eklektika és a szecesszió korá-

ban épült házakhoz. Ezeknek az épületeknek a többsége nem védett, vagyis ily módon kicsúszik minden esztétikai jogi szabályozás alól, kivéve ha műemléki környezetben helyezkedik el.

Rendkívül rossz állapotban van néhány kis lélekszámú egyházközség, illetve település temploma ugyancsak. A hajdúszováti és a toldi református templomok állapota kiváltképp aggasztó, nemrégiben beszakadt a mennyezetük is. A kúriák, kastélyok sorsa szintén elkeserítő. Ez utóbbiakat az elmúlt évtizedekben főként állami gazdaságok és termelőszövetkezetek, vagy egyéb cégek irodának, műhelynek, raktárnak, lomtárnak

használták. Némelyek közelébe ipart telepítettek. Például Balma-zújvárosban a Semsely-kastély gépgyárat „ölelt keblére”, míg magát a kastélyt bútorraktárnak és boltnak használják. Hasonló sorsra jutott a tiszacsegei kastély is. A népi építészet emlékei szintén mostoha körülmények között rogyadoznak.

A műemlékvédelmi szakemberek szerint a gyógyír talán az lehetne, ha további épületek, lakóházak kerülnének fel az országos listára, bár az amúgyis szűk felújítási keret attól még nyilvánvalóan nem bővülne. Abban bíznak, hogy a műemlékvédelmi törvény révén valamelyest javul majd a helyzet. Az önkormányzatok számára is a korábbinál nyomósabb indokot jelent, ha a jog írja elő e helyi, anyagi védelmet.

Veszprémi S. Csilla